

В. В. Конча, аспірант відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
ORCID: 0009-0005-3905-6292

ДО ПИТАННЯ РОЗРОБКИ СИСТЕМИ ЗАХОДІВ ЗАПОБІГАННЯ ВИПРАВДОВУВАННЮ, ВИЗНАННЮ ПРАВОМІРНОЮ, ЗАПЕРЕЧЕННЮ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ, ГЛОРИФІКАЦІЇ ЇЇ УЧАСНИКІВ (СТ. 436² КК УКРАЇНИ)

Постановка проблеми. Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, розпочата 24 лютого 2022 року, поставила перед українською державою та суспільством безпрецедентні виклики не лише у військовій та економічній сферах, а й у площині інформаційної безпеки та протидії ворожій пропаганді. В умовах гібридної війни інформаційна складова стала невід'ємною частиною агресії, спрямованої на легітимізацію воєнних кримінальних правопорушень, дезорієнтацію громадської думки та підлив національної єдності українського суспільства.

Відповіддю на ці виклики стала криміналізація виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України та глорифікації її учасників шляхом доповнення Кримінального кодексу України статтею 436². Водночас саме по собі встановлення кримінальної відповідальності за окреслені у ній діяння не вирішує комплексної проблеми запобігання їх вчиненню.

Особливої гостроти проблема набуває в контексті масового характеру інформаційних атак, які здійснюються через соціальні мережі, месенджери та інші цифрові платформи, що ускладнює виявлення, фіксацію та припинення протиправних діянь. Водночас на сьогодні спостерігається відсутність системного підходу до запобігання таким кримінальним правопорушенням, що охоплював би не лише кримінально-правові, а й криміноло-

гічні, інформаційні, освітні та інституційні заходи протидії.

Таким чином, існує нагальна потреба в розробці цілісної системи заходів запобігання кримінальному правопорушенню, передбаченому ст. 436² КК України, яка враховувала б специфіку інформаційної війни, міжнародний досвід протидії пропаганді війни, особливості національного законодавства та необхідність дотримання демократичних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробка ефективної системи заходів запобігання виправдовуванню, визнанню правомірною, запереченню збройної агресії РФ проти України та глорифікації її учасників потребує ретельного аналізу наявного наукового доробку з цієї проблематики. Проблемам протидії інформаційній агресії ворога приділено увагу такими вченими, як: Н. С. Юзікова¹, В. В. Негребецький², Т. А. Павленко³; а роз-

¹ Юзікова Н. С. 'Інформаційні загрози та заходи протидії інформаційній агресії: зарубіжний досвід'. *Інформаційна агресія в сучасному світі: правовий аналіз та протидія: матер. міжн. наук.-практ. круглого столу* (Харків, 21 червня 2024 р.) 35–41.

² Негребецький В. В. 'Криміналістичні технології подолання інформаційної агресії проти культурної спадщини України'. *Інформаційна агресія в сучасному світі: правовий аналіз та протидія: матер. міжн. наук.-практ. круглого столу* (Харків, 21 червня 2024 р.) 115–119.

³ Павленко Т. А. 'Рашизм та символіка воєнного вторгнення Російської Федерації в Україну: характеристика та перспективи протидії' (2023) 7 Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування <<https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-01-03>>.

робці безпосередніх заходів запобігання глорифікації російської агресії – В. С. Батиргарєєва¹ та Н. В. Нетеса².

Мета цієї статті – надати орієнтири у розробці системи заходів запобігання виправдовуванню, визнанню правомірною, запереченню збройної агресії Російської Федерації проти України та глорифікації її учасників, з урахуванням специфіки триваючої збройної агресії та необхідності забезпечення балансу між вимогами національної безпеки і дотриманням демократичних стандартів.

Виклад основного матеріалу. В глобальному сенсі криміналізація відповідальності за виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікацію у вигляді доповнення у 2022 році Кримінального кодексу України ст. 436² КК України здійснювалась з метою протидії ворожим інформаційним впливам засобами кримінально-правової політики в умовах триваючої гібридної війни РФ проти України. У Пояснювальній записці до законопроекту чітко було визначено прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття рішення про криміналізацію таких дій: посилення ефективної протидії гібридній інформаційній війні, що її веде держава-агресор проти України, захист державного суверенітету та територіальної цілісності України, сприяння зміцненню патріотичних настроїв у ЗСУ та загалом в українському суспільстві³. Відтак, сама криміналізація відповідальності за ст. 436² КК України першочергово була складовою протидії інформаційній злочинності та гібридним загрозам національній безпеці України.

Водночас сама по собі криміналізація певних діянь не може призводити до викорінення таких дій, оскільки ефективна профілактика злочинності вимагає комплексного підходу, що включає

не лише каральні заходи, а й системну роботу з усунення соціальних, економічних, психологічних та інформаційних передумов формування проросійських настроїв серед населення. Тому варто погодитись з В. С. Батиргарєєвою та Н. В. Нетесою, які вказують, що основна ідея розробки системи запобіжних заходів щодо явища глорифікації – зниження рівня тиску глорифікації до контрольованого суспільством, навчившись виявляти ці факти, ідентифікувати осіб, що виявляються рупорами глорифікації, всебічно прораховувати чисельні наслідки від цієї протиправної діяльності, з тим, щоб якомога ефективніше й швидше впливати як на саме явище, так і на його агентів, нейтралізуючи або принаймні обмежуючи деструктивну дію ворожих наративів⁴.

Підтримуючи ідею щодо існування так званої «піраміди глорифікації», викладену в Рукописі щодо заходів протидії глорифікації в Україні⁵, вважаємо, що унікальні виклики на кожному з трьох рівнів такої піраміди можуть бути подолані через формування та реалізацію трьох ланок запобігання злочинності за ст. 436² КК України: загальносоціального, спеціально-кримінологічного та індивідуального запобігання. Саме вони забезпечать синергетичний ефект протидії на всіх етапах формування та поширення пропагандистських наративів: від нейтралізації першоджерел дезінформації на макрорівні через блокування каналів її розповсюдження на мезорівні до корекції індивідуальної свідомості потенційних правопорушників на мікрорівні. Така трирівнева система дозволить не лише реагувати на вже вчинені правопорушення, а й сформує стійкий імунітет суспільства до ворожої пропаганди, створить несприятливі умови для її поширення та забезпечить превентивний вплив на осіб, схильних до виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України та глорифікації її учасників, що в сукупності призведе до існування цілісного механізму захисту інформаційного простору держави від деструктивних впливів.

¹ Батиргарєєва В. 'Запобігання явищу глорифікації: вхідна інформація'. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Хмельницький, 16 березня 2023 року) 34–38.

² Батиргарєєва В. С., Нетеса Н. В. 'Глорифікація збройної агресії та її учасників: підсумки соціально-правового та кримінологічного аналізу' (2024) 48 Питання боротьби зі злочинністю 92–100.

³ Пояснювальна записка до Проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції) (реєстр. № 5102 від 19.02.2021 р.). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/555691>

⁴ Батиргарєєва В. С., Нетеса Н. В. 'Глорифікація збройної агресії та її учасників: підсумки соціально-правового та кримінологічного аналізу' (2024) 48 Питання боротьби зі злочинністю 97.

⁵ Рукопис щодо заходів протидії глорифікації в Україні. Архівні матеріали НДІВПЗ ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України за проектом «Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії глорифікації збройної агресії РФ в Україні» за підтримки НФДУ (реєстр. № 186/0060) (2024).

1. Серед заходів загальносоціального запобігання виправдовуванню, визнанню правомірною, запереченню збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікації її учасників пропонуємо виділяти такі:

Комплексна державна підтримка патріотичного виховання та історичної освіти.

Державна політика має ґрунтуватися на формуванні стійкого імунітету суспільства до деструктивних ідеологічних впливів. З огляду на те, що більшість осіб, що вчиняються кримінальне правопорушення, передбачене ст. 436² КК України, є особами старшого віку, вплив на такі категорії населення у держави обмежений, адже перевиховання є складним і комплексним процесом, який важко реалізувати. Причина криється в тому, що ідеологічна основа їх переконань формувалася протягом десятиліть під впливом радянської та пострадянської пропаганди, що створило, врешті-решт, стійкі когнітивні спотворення та емоційну прив'язаність до російських наративів. Саме тому основну увагу держава повинна зосередити на молодшому поколінні, яке, по-перше, вже не піддавалося сильному ідеологічному впливу Росії; по-друге, здатне поширити ідеї української державності серед старшого покоління набагато краще, ніж це зможуть зробити офіційні державні інституції.

Відтак, комплексна державна програма патріотичного виховання та історичної освіти здатна стати тим інструментом, який сформує стійкий ідеологічний імунітет суспільства до російських маніпулятивних наративів через системну роботу з молодим поколінням.

Соціально-економічна підтримка (особливо підтримка постраждалих від російської агресії регіонів).

Створення нових робочих місць та зниження рівня безробіття виступає одним із ключових напрямів соціально-економічної політики держави, що безпосередньо впливає на формування суспільних настроїв і готовності населення до сприйняття деструктивної інформації. Сучасні дослідження демонструють пряму залежність між рівнем безробіття та схильністю до радикальних поглядів, оскільки соціальна незахищеність й економічна невизначеність створюють сприятливе підґрунтя для маніпулятивного впливу ворожої пропаганди.

Крім того, не менш важливим соціально-економічним заходом запобігання є забезпечення до-

ступного житла та медичного обслуговування. Особливо це стосується тих осіб, які втратили своє житло внаслідок військової агресії РФ. Важливим та водночас складним питанням щодо розробки соціально-економічних заходів запобігання є регіональний розвиток. З одного боку, Україна як суверенна держава в рівній мірі зобов'язана забезпечувати потреби всіх регіонів України, з другого боку – на сьогодні важливо сконцентруватися на тих регіонах, які Росія прийшла «захищати». Для запобігання виправдовуванню, визнанню правомірною, запереченню збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікації її учасників важливо приділяти увагу зниженню «градусу» соціальної напруги на цих територіях, оскільки саме вони є об'єктами посиленого інформаційного впливу з боку агресора. Росія хоче показати населенню України (особливо південних та східних регіонів), що при Росії буде жити краще, водночас послідовна соціальна економічна політика нашої держави повинна доводити інше, викорінюючи зі вжитку російські наративи, тим самим запобігаючи виправдовуванню, визнанню правомірною, запереченню збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікації її учасників.

Розвиток цифрової, медіаграмотності та кіберзахисту населення.

У цьому контексті найважливішим аспектом виступає інформаційна політика держави щодо створення комплексної системи заходів загальносоціального характеру, спрямованих на підвищення рівня медіаграмотності громадян, розвиток критичного мислення та формування відповідального споживання інформації. Такі заходи можуть реалізовуватися різними шляхами, але головним їх завданням є зміцнення інформаційного суверенітету та забезпечення доступу до якісного, об'єктивного і суспільно корисного контенту. Ще до початку повномасштабного вторгнення у 2021 році була прийнята Стратегія інформаційної безпеки¹, в якій серед глобальних викликів та загроз, з якими зіштовхнулася наша держава, було, зокрема, названо: збільшення кількості глобальних дезінформаційних кампаній, у тому числі спеціальні інформаційні операції Російської Федерації; соціальні мережі як суб'єкти впливу в інформацій-

¹ Стратегія інформаційної безпеки: Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>

ному просторі; інформаційний вплив Російської Федерації як держави-агресора на населення України, в тому числі її інформаційне домінування на тимчасово окупованих територіях України, тощо.

Так, найскладнішим викликом для України на сьогодні є інфоагресія, яка проникає в розум окремих категорій громадян, закарбовує проросійські ідеологічні настрої та сприяє розквіту таких дій, як виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників.

Як справедливо вказує Н. С. Юзікова, комплексна та системна взаємодія держави з приватним сектором і громадськістю в інтересах ефективного розвитку інформаційної сфери є запорукою спільного захисту особи, держави та суспільства від загроз, пов'язаних з інформаційними технологіями та інформаційною агресією¹. З цього приводу підтримуємо думку В. В. Негребецького, який наголошує на необхідності вироблення у суспільства інформаційного імунітету – здатності ідентифікувати маніпуляцію, фейк, оцінити рівень їх небезпеки і визначити спосіб, як їм можна запобігти².

Міжнародна співпраця у сфері боротьби з російською інформаційною агресією.

Міжнародна співпраця у сфері боротьби з російською інформаційною агресією (яка безпосередньо впливає на тенденції вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 436² КК України) становить стратегічно важливий напрям загальносоціального запобігання, що передбачає активну участь України в багатосторонніх ініціативах та двосторонніх програмах із країнами-партнерами для створення ефективної системи протидії гібридним загрозам та інформаційним маніпуляціям. Основою такої співпраці повинно бути розуміння того, що російська інформаційна агресія має глобальний характер і загрожує не лише Україні, а й демократичним цінностям та інституціям у всьому світі.

¹ Юзікова Н. С. 'Інформаційні загрози та заходи протидії інформаційній агресії: зарубіжний досвід'. *Інформаційна агресія в сучасному світі: правовий аналіз та протидія: матер. міжн. наук.-практ. круглого столу* (Харків, 21 червня 2024 р.) 36.

² Негребецький В. В. 'Криміналістичні технології подолання інформаційної агресії проти культурної спадщини України'. *Інформаційна агресія в сучасному світі: правовий аналіз та протидія: матер. міжн. наук.-практ. круглого столу* (Харків, 21 червня 2024 р.) 118.

2. На другому рівні, а, отже, серед заходів *спеціально-кримінологічного запобігання* пропонуємо виділяти такі:

Контроль за інформаційним простором.

Так, увагу варто зосередити на створенні системи обов'язкової кримінологічної експертизи медіа-контенту, соціальних мереж та інших інформаційних ресурсів на предмет наявності ознак виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікації її учасників.

Вбачається, що на сьогодні рівень розвитку цифрових технологій дозволяє реалізувати ідею автоматичного виявлення потенційно небезпечного контенту. Зокрема, це може бути зроблено за допомогою використання платформ штучного інтелекту, які аналізують текстовий контент за ключовими словами, фразами та семантичними конструкціями. Застосування таких технологій дозволить швидко відреагувати на потенційно небезпечний контент, залучивши людський фактор вже до об'єктивної оцінки віднайденого штучним інтелектом матеріалу. Ефективність такого підходу полягає у його здатності не лише блокувати вже виявлений шкідливий контент, а й формувати превентивне середовище, яке ускладнює можливості для поширення наративів, що виправдовують, визнають правомірною, заперечують або глорифікують збройну агресію РФ, створюючи передумови для зниження кримінальної активності.

Програми переорієнтації антисуспільних установок через роз'яснювальну роботу.

Як зазначає В. С. Мельниченко, для подолання негативного явища у вигляді глорифікації агресора необхідно проводити певну роботу з населенням, зокрема роз'яснювати про недопустимість таких дій, оскільки подібні дії тягнуть за собою негативні наслідки у вигляді кримінальної відповідальності за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 436² КК України³. Відповідно, цільовою аудиторією такої роботи є ті особи, які ще не вчинили правопорушення, але демонструють схильність до проросійських настроїв або перебувають у групі ризику. Наприклад, різноманітні пам'ятки, банери, брошури що містять

³ Мельниченко В. С. 'До питання кримінально-правових та кримінологічних засад протидії глорифікації збройної агресії РФ в Україні'. *Інформаційна агресія в сучасному світі: правовий аналіз та протидія: матер. міжн. наук.-практ. круглого столу* (Харків, 21 червня 2024 р.) 161

доступні роз'яснення складу кримінального правопорушення, конкретні приклади протиправної поведінки та можливі правові наслідки, дозволяють громадянам самостійно оцінити межі дозволеної поведінки та усвідомити ризики притягнення до кримінальної відповідальності, що є ефективним інструментом первинної профілактики через підвищення правової обізнаності населення.

Стратегічна суспільна комунікація та демонстраційний ефект.

Так, проведення інформаційних кампаній про кримінальну відповідальність за виправдовування агресії повинно супроводжуватися демонстрацією реальних наслідків для осіб, які здійснюють виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікацію її учасників. Видається, що ефективними заходами запобігання у цьому випадку можуть стати:

- інформаційні кампанії у медіа про реальні судові вирoki та їх наслідки для засуджених;
- створення спеціального розділу на сайтах правоохоронних органів з інформацією про притягнення до відповідальності за ст. 436² КК України;
- оприлюднення статистики та конкретних прикладів притягнення до відповідальності з метою створення певного психологічного бар'єру для потенційних порушників через демонстрацію неминучості покарання.

Заходи активного втручання правоохоронних органів з урахуванням підслідності.

Заходи активного втручання реалізуються у ситуаціях, коли особа вже розпочала поширення забороненого контенту або здійснює підготовчі дії до вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 436² КК України.

Серед конкретних заходів активного втручання правоохоронних органів можна назвати:

- моніторинг соціальних мереж та інтернет-ресурсів у режимі реального часу для виявлення фактів поширення забороненого контенту та встановлення особи порушника через аналіз цифрових слідів, IP-адресів та метаданих;
- оперативне документування злочинної діяльності з метою недопущення знищення доказів, що супроводжується внесенням відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР);

– створення спільних оперативних груп СБУ та кіберполіції для швидкого реагування;

– розробка регламенту взаємодії з інтернет-провайдером та соціальними мережами.

3. У свою чергу, *індивідуальне запобігання* вчиненню кримінального правопорушення становить ту частину запобіжної діяльності, яка здійснюється на стадії, що передуює виникненню індивідуального злочинного наміру.

Визначення групи осіб для індивідуального запобігання у контексті ст. 436² КК України є складним завданням. Разом із тим можна виділити окремі категорії населення, які характеризуються підвищеним ризиком вчинення аналізованого діяння, а тому потребують цільової профілактичної роботи. Серед них:

- особи, які систематично поширюють у соціальних мережах контент, що межує з виправдовуванням, визнанням правомірною чи запереченням збройної агресії, але ще не досягає рівня кримінально караного діяння;
- особи, які ностальгують за радянським минулим, особливо це стосується осіб похилого віку, пенсіонерів;
- жителі деокупованих територій, які тривалий час перебували під впливом російської пропаганди а також жителі регіонів, що межують з РФ;
- особи, що мають родичів на окупованих територіях або в РФ;
- безробітні громадяни, з мінімальним рівнем освіти, особливо у віці старше 40 років;
- особи, що раніше вчиняли кримінальне правопорушення, передбачене ст. 436² КК України, або кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Вбачається, що варто диференційовано підходити до заходів індивідуального запобігання для осіб, які раніше не вчиняли кримінальне правопорушення, передбачене ст. 436² КК України, та раніше судимих за кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України чи злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Для осіб, які раніше не вчиняли правопорушення за ст. 436² КК України, ефективним є: проведення індивідуальних профілактичних бесід із роз'ясненням суспільної небезпеки та правових наслідків виправдовування, визнання правомірною,

заперечення збройної агресії РФ проти України, глорифікації її учасників; організація зустрічей із ветеранами війни, волонтерами, постраждалими від війни; навчання критичному сприйняттю інформації та розпізнаванню пропаганди, сприяння оволодінню платформ для розпізнавання фейків; психологічна підтримка та соціальна адаптація для жителів деокупованих територій; допомога у працевлаштуванні для безробітних громадян, надання робочих місць для внутрішньо-переміщених осіб тощо.

Для осіб, раніше судимих за кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України чи злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, це може бути: активна робота органів пробації щодо поглибленої ідеологічної роботи з демонстрацією помилковості їх переконань; залучення до благодійних робіт

патріотичного спрямування; покладення обов'язку з проходження індивідуальних бесід з психологами та соціальними працівниками; соціальна підтримка сім'ї правопорушника для мінімізації негативних наслідків, зупинення поширення російських наративів; тощо.

Висновки. Ефективність протидії інформаційній агресії залежить від синергетичної взаємодії всіх рівнів запобігання, що забезпечуватиме формування стійкого імунітету суспільства до ворожої пропаганди, блокування каналів поширення деструктивних наративів та корекцію індивідуальної свідомості схильних до правопорушень осіб. Впровадження комплексної системи запобіжних заходів дозволить не лише мінімізувати кількість кримінальних правопорушень за ст. 436² КК України, а й забезпечить захист інформаційного суверенітету держави в умовах триваючої збройної агресії.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Poiasniuvalna zapyska Proektu Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy (shchodo posylennia kryminalnoi vidpovidalnosti za vyhotovlennia ta poshyrennia zaboronenoї informatsiinoї produktsii) vid 19.02.2021 r. № 5102. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/555691> (in Ukrainian).
2. Стратегія інформаційної безпеки: Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>

Bibliography

Journal articles

1. Batyrhareieva V. S., Netesa N. V. Hloryfikatsiia zbroinoї ahresii ta yii uchasykiv: pidsumky sotsialno-pravovoho ta kryminolohichnoho analizu' [Glorification of armed aggression and its participants: results of socio-legal and criminological analysis] (2024) 48 Pytannia borotby zi zlochynnistiu 92–100 (in Ukrainian).
2. Pavlenko T. A. 'Rashyzm ta symvolika voiennoho vtorhnnennia Rosiiskoi Federatsii v Ukrainu: kharakterystyka ta perspektyvy protydii' [Rashism and symbolism of the Russian Federation's military invasion of Ukraine: characteristics and prospects for counteraction] (2023) 7 Problemy suchasnykh transformatsii. Seriia: pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia https://reicst.com.ua/pmtl/issue/view/issue_7_2023 (in Ukrainian).

Conference papers

3. Batyrhareieva V. 'Zapobihannia yavyschu hloryfikatsii: vkhidna informatsiia' [Prevention of the glorification phenomenon: input information] *Aktualni problemy pravookhoronnoї diialnosti v umovakh voiennoho stanu: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. (Khmelnyskyi, 16 bereznia 2023 r.) 34–38 (in Ukrainian).
4. Melnychenko V. S. 'Do pytannia kryminalno-pravovykh ta kryminolohichnykh zasad protydii hloryfikatsii zbroinoї ahresii RF v Ukrain' [On the issue of criminal law and criminological principles of counteracting the glorification of Russian Federation's armed aggression in Ukraine] *Informatsiina ahresiia v suchasnomu sviti: pravovyi analiz ta protydiia: materialy mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho kruhloho stolu*. (Kharkiv, 21 chervnia 2024 r.). 158–161 (in Ukrainian).
5. Nehrebetskyi V. V. 'Kryminalistychni tekhnolohii podolannia informatsiinoї ahresii proty kulturnoi spadshchyny Ukrainy' [Forensic technologies for overcoming information aggression against Ukraine's cultural heritage] *Informatsiina ahresiia v suchasnomu sviti: pravovyi analiz ta protydiia: materialy mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho kruhloho stolu*. (Kharkiv, 21 chervnia 2024 r.). 115–119 (in Ukrainian).

6. Yuzikova N. S. 'Informatsiini zahrozy ta zakhody protydii informatsiinii ahresii: zarubizhnyi dosvid' [Information threats and measures to counter information aggression: foreign experience] *Informatsiina ahresiia v suchasnomu sviti: pravovyi analiz ta protydiia: materialy mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho kruhloho stolu*. (Kharkiv, 21 chervnia 2024 r.). 35–41 (in Ukrainian).

Archives

7. 'Rukopys shchodo zakhodiv protydii hloryfikatsii v Ukraini' Arkhivni materialy NDIVPZ im. akad. V. V. Stashysa NAPrN Ukrainy za proiektoem «Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni zasady protydii hloryfikatsii zbroinoi ahresii rf v Ukraini» za pidtrymky NFDU (reiestr. № 186/0060) (2024) (in Ukrainian).

Копча В. В.

До питання розробки системи заходів запобігання виправдовуванню, визнанню правомірною, запереченню збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікації її учасників (ст. 436² КК України)

Стаття присвячена розробці комплексної системи заходів запобігання кримінальному правопорушенню, передбаченому статтею 436² КК України (виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України, глорифікація її учасників). Автор акцентує увагу на тому, що актуальність дослідження зумовлена масштабними інформаційними атаками в умовах триваючої збройної агресії та відсутністю системного підходу до протидії таким діям. У статті обґрунтовано необхідність побудови трирівневої системи запобіжних заходів. На загальносоціальному рівні пропонується: комплексна державна підтримка патріотичного виховання з акцентом на молодому поколінні; соціально-економічна підтримка постраждалих регіонів для зниження соціальної напруги; розвиток медіаграмотності та формування інформаційного імунітету суспільства; активізація міжнародної співпраці у протидії російській дезінформації. Серед заходів спеціально-кримінологічного запобігання у статті наводяться: створення системи автоматизованого моніторингу інформаційного простору з використанням штучного інтелекту; розробка програм переорієнтації антисуспільних установок через роз'яснювальну роботу; стратегічні комунікаційні кампанії із демонстрацією реальних правових наслідків; заходи активного втручання правоохоронних органів, включаючи оперативне документування та міжвідомчу координацію. На рівні індивідуального запобігання автор визначає групи ризику та диференційовані підходи до профілактичної роботи. Пропонується до осіб без кримінального минулого застосовувати профілактичні бесіди, організовувати зустрічі з ветеранами, проводити навчання медіа грамотності та соціальну адаптацію. Для раніше судимих – сконцентрувати увагу на посиленій роботі органів пробації, залученні до патріотичних проєктів та психологічному супроводі.

У підсумку вказується, що запропонована система здатна забезпечити синергетичний ефект протидії на всіх етапах формування та поширення пропагандистських наративів, створюючи цілісний механізм захисту інформаційного простору держави в умовах гібридної війни.

Ключові слова: глорифікація, збройна агресія, інформаційна безпека, заходи запобігання, кримінологічне запобігання, російська пропаганда, гібридна війна.

Корча В. В.

On the issue of developing a system of measures to prevent justification, recognition as lawful, denial of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, and glorification of its participants (article 436² of the Criminal code of Ukraine)

The article is devoted to developing a comprehensive system of measures to prevent the criminal offense provided for in Article 436² of the Criminal Code of Ukraine (justification, recognition as lawful, denial of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, glorification of its participants). The author emphasizes that the relevance of the research is determined by large-scale information attacks in the conditions of ongoing armed aggression and the absence of a systematic approach to countering such acts. The article substantiates the need to build a three-level system of preventive measures. At the general social level, the following are proposed: comprehensive state support for patriotic education with an emphasis on the younger generation; socio-economic support for affected regions to reduce social tension; development of media literacy and formation of society's information immunity; activation of international cooperation in countering Russian disinformation. Among the measures of special criminological prevention, the article cites: creation of an automated monitoring system for the information space using artificial intelligence; programs for reorientation of antisocial attitudes through explanatory work; strategic communication campaigns demonstrating real legal consequences; measures of active intervention by law enforcement agencies, including operational documentation and interdepartmental coordination. At the level of individual prevention, the author identifies risk groups and differentiated

approaches to preventive work. It is proposed to apply preventive conversations, meetings with veterans, media literacy training, and social adaptation to persons without a criminal past. For previously convicted persons – to concentrate attention on enhanced work of probation bodies, involvement in patriotic projects and psychological support.

In conclusion, it is indicated that the proposed system is capable of providing a synergistic effect of counteraction at all stages of formation and dissemination of propaganda narratives, creating an integral mechanism for protecting the state's information space in conditions of hybrid war.

Keywords: *glorification, armed aggression, information security, prevention measures, criminological prevention, russian propaganda, hybrid war.*

Стаття надійшла до редакції: 11.09. 2025 р.

Прийнята до друку: 20.11.2025 р.